

Vlaanderen
is diervriendelijk

Huisdierwijzer kalkoen

Meleagris gallopavo

DEPARTEMENT
OMGEVING

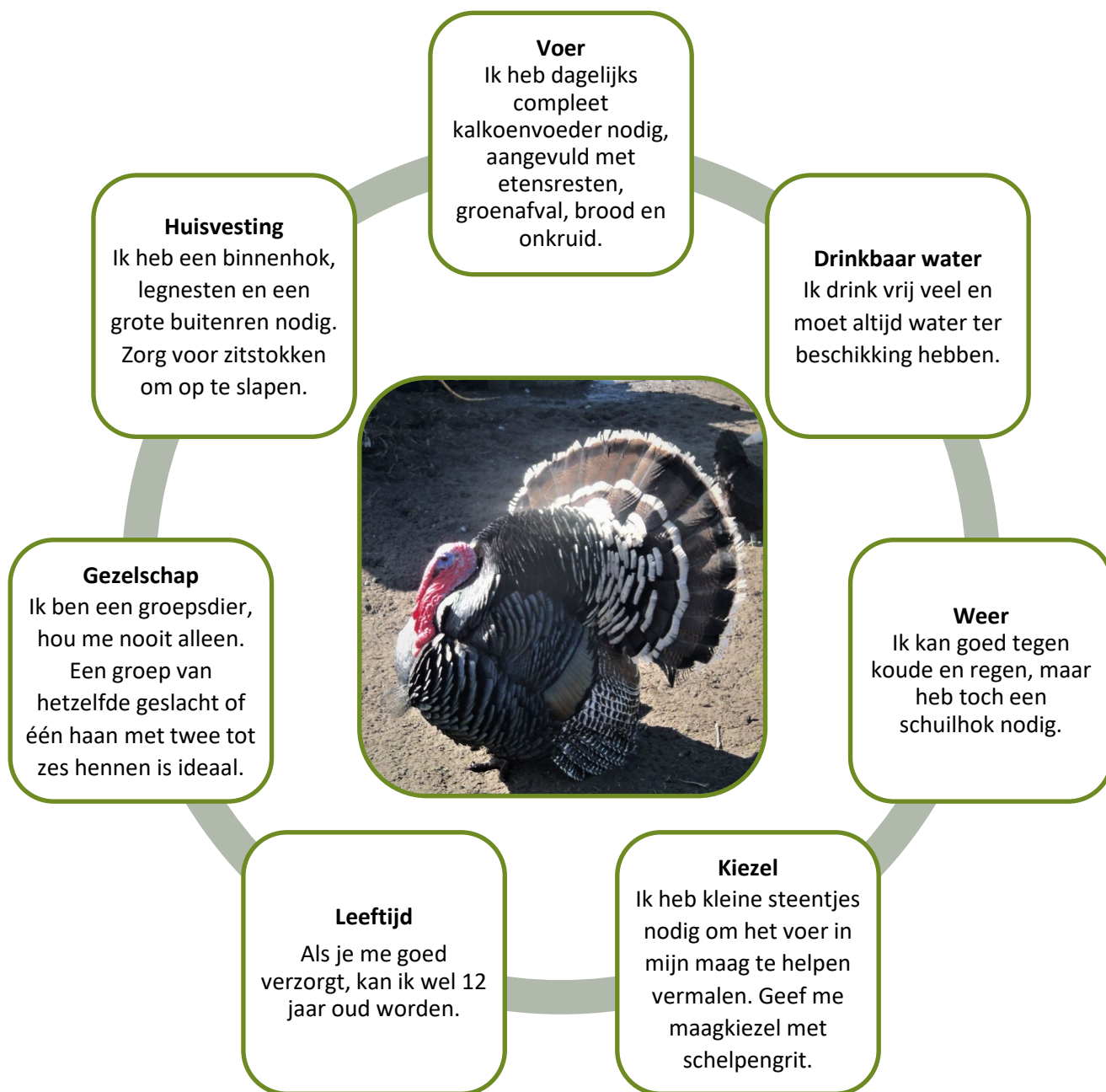
vlaanderen.be/huisdierinfo

Meleagris gallopavo

INHOUD

1	Overzicht	3
2	Natuurlijk gedrag en behoeften.....	4
3	Huisvesting en verzorging	4
3.1	Huisvesting	4
3.1.1	Gezelschap	4
3.1.2	Hok & ren	5
3.1.3	Verrijking	5
3.2	Voeding	5
3.3	verzorging	6
4	Gedrag en omgang met het dier	6
5	Gezondheid	7
5.1	Voortplanting en bijhorend gedrag	7
5.2	Meest voorkomende gezondheidsproblemen	7
6	Aankoop of adoptie.....	8
7	Kosten	9

1 OVERZICHT

2 NATUURLIJK GEDRAG EN BEHOEFTE

Kalkoenen leven in het wild in dennen- en eikenbossen in Noord- en Centraal-Amerika. Ze brengen het grootste deel van hun tijd op de grond door, al kunnen ze goed korte afstanden vliegen. Kalkoenen leven buiten het broedseizoen meestal in groepen met alleen mannelijke of enkel vrouwelijke dieren, al komen kleine gemengde groepen ook voor. Groepen met alleen mannetjes bestaan uit broers, ze blijven hun hele leven samen. De dieren in de vrouwengroepen zijn niet noodzakelijk familie van elkaar. In het broedseizoen komen soms groepen van één haan en vier tot zes hennen voor, maar meestal blijven de mannengroepen samen en dekken ze de samengetroefte hennen op een speciale baltsplaats, het zogenaamde 'lek'. Kalkoenen produceren veel verschillende geluiden en roepen om te communiceren.

De wilde kalkoenen werden door de inheemse volkeren in Mexico gedomesticeerd. Na de ontdekking van Amerika kwamen ze met de Spaanse kolonisten rond 1520 naar Europa. Eerst werd de kalkoen vooral in adellijke kringen gehouden en was hij een echte delicatess op chique diners. Tegen de zeventiende eeuw was de kalkoen wijdverspreid en gold hij niet meer als statussymbool. Kalkoenen werden toen in kuddes gehouden en gehoed terwijl ze zelf in de weiden en velden hun voedsel bijeenstapelden. Een typische soort voor Vlaanderen en de Nederlanden was de Ronquièreskalkoen, een ras dat vandaag nog altijd bestaat en als één van de oudste in de wereld geldt.

Kalkoenen zijn omnivoren, ze eten zowel plantaardig als dierlijk voedsel. Hun natuurlijke voeding bestaat uit zaden, granen, bessen, vruchten, noten, plantendelen, wormen en insecten.

Indeling in het dierenrijk

Rijk	<i>Animalia</i> (dieren)
Stam	<i>Chordata</i> (chordadieren)
Klasse	<i>Aves</i> (vogels)
Orde	<i>Galliformes</i> (hoenders)
Familie	<i>Phasianidae</i> (fazantachtigen)
Geslacht	<i>Meleagris</i> (kalkoenen)
Soort	<i>Meleagris gallopavo</i> (kalkoen)

3 HUISVESTING EN VERZORGING

3.1 HUISVESTING

3.1.1 Gezelschap

Kalkoenen zijn sociale dieren die je nooit alleen mag houden. Je kan ze gemakkelijk houden in groepen van alleen hennen of alleen hanen. Wil je fokken, dan is een groep van één haan met twee tot zes hennen ideaal.

Kalkoenen hebben onderling een welbepaalde rangorde, de zogenaamde pikorde. De kalkoen die het hoogst in rang staat, is de baas en mag alle andere kalkoenen pikken en weggagen. De tweede in rang mag iedereen pikken behalve de eerste in rang en zo verder. Als de dieren voldoende plaats en voer hebben, zullen er zelden problemen ontstaan. De strijd om de rangorde begint wanneer de dieren zo'n 3 maanden oud zijn en is

meestal beslecht als ze ongeveer 5 maanden oud zijn en er een vaste rangorde is ingesteld. Kalkoenhanen zijn over het algemeen agressiever naar elkaar dan hennen en kunnen elkaar zelfs dodelijk verwonden. Je kan de agressie verminderen door visuele barrières te plaatsen en alternatieven om in te pikken aan te bieden.

3.1.2 Hok & ren

Kalkoenen hebben een grote buitenren, een beschut binnenhok en legnesten nodig. Je kan ze ook houden in een grote volière. Voorzie minimaal 16 m² buitenruimte voor twee kalkoenen en een nachthok van 9 m². De legnesten moeten minimaal 70 cm x 70 cm x 70 cm (lengte x breedte x hoogte) groot zijn en voorzien zijn van nestmateriaal zoals houtkrullen. Voor zware vleesrassen is het genoeg dat de omheining 1 meter hoog is, maar voor lichtere rassen en jonge dieren is 2 meter aangeraden.

Zowel in het binnenhok als buiten moeten er zitplaatsen zijn op een hoogte van ongeveer 75 cm. Ongeveer 6 cm is een goede diameter voor een zitstok voor kalkoenen. Breng onder de zitstokken mestplanken aan zodat het gemakkelijker is om het hok schoon te maken.

Hang de voer- en drinkbak op in het binnenhok zodat de bovenkant van de bakken op schouderhoogte van de dieren komt. Zo wordt het minste gemorst.

Kalkoenen hebben zowel schaduw als zon nodig. Zorg in de ren voor planten die schaduw geven en voor een zonnig gedeelte om te zonnebaden. Een zanderig gedeelte voor stofbaden stellen de kalkoeken zeker op prijs.

3.1.3 Verrijking

Kalkoenen pikken graag naar voorwerpen. Om te voorkomen dat ze zich vervelen kan je houtwolballen of stobalen geven die ze stuk mogen pikken.

3.2 VOEDING

Kalkoenen zijn alleseters die verzot zijn op gras en netels. Geef ze als basisvoeding speciaal kalkoenenvoer. Dit bevat meer eiwitten dan kippenvoer. Zeker jonge dieren hebben een grote behoefte aan eiwitten in de voeding. Vul dit aan met groenten- en fruitafval, grasmaaisel en onkruid. Gemiddeld eten kalkoenen zo'n 175 à 250 gram per dag.

Kalkoenen hebben maagkiezel nodig om hun voer goed te kunnen verteren. De steentjes helpen om in de maag het voedsel te vermalen. Ook schelpengrit is aangeraden om in de behoefte aan calcium te voorzien. In de handel kan je vaak een mengeling van maagkiezel en schelpengrit kopen.

Wat voer je een kalkoen?

Dagelijks voer	Met mate voeren	Niet voeren
Compleet voer voor kalkoenen	Rauwe aardappelschillen	Uienschillen
Schelpengrit, maagkiezel		Prei
Pitten van tomaten, courgettes, pompoenen en meloenen		Schillen van bananen, kiwi en citrusvruchten
Oudbakken brood		Beschimmelde etenswaren
Afval van groenten en fruit		Groene aardappeldelen
Etensresten		Beenderen

Onkruid en gras		Vette, pikante of zoute etensresten
Gekookte aardappelen, rijst, pasta, granen en peulvruchten		Vlees, vis, charcuterie en kaas (dit is wettelijk niet toegestaan om ziekteoverdracht te voorkomen)

3.3 VERZORGING

Kalkoenen zijn gemakkelijke dieren, maar hebben wel wat verzorging nodig. Een weekend weg kan je overbruggen met een automatische voerbak en een volle drinkemmer, maar als je een langere periode weg bent, dan moet er iemand de dieren komen verzorgen.

Zorg ervoor dat de kalkoenen steeds drinkbaar water hebben. Let er in de winter op dat het water niet bevriest: vervang het om de paar uren of zorg voor een warmtebron. In de handel vind je drinkbakverwarmers voor in het water of voor onder de bak die werken op elektriciteit, maar ook plastic schijven die je kan opwarmen in de microgolfoven. Doe nooit zout en liever ook geen suiker bij het water.

Dagelijks

- Verwijder bederfbare voederresten
- Voer de kalkoenen
- Controleer of er nog genoeg water is en ververs het eventueel
- Controleer of de dieren zich normaal gedragen en er gezond uitzien

Minstens één maal per week

- Maak het binnenhok proper en ververs de vuile bodembedekking, vooral onder de zitstokken
- Was de drinkemmer uit met zuiver water
- Vul grit en maagkiezel bij
- Controleer de lengte van de nagels
- Controleer tussen de veren op parasieten

Een aantal keer per jaar

- Vervang het nestmateriaal
- Was de voerbak uit
- Behandel het hok tegen parasieten zoals rode vogelmijt

4 GEDRAG EN OMGANG MET HET DIER

Kalkoenen zijn geen knuffeldieren en worden liever niet aangeraakt. Als het nodig is om een kalkoen vast te houden, benader het dier dan langs achter en sla beide armen van bovenaf om het dier heen, waarbij je zeker ook de vleugels mee vastneemt.

Als ze de mens als soortgenoot zien, kunnen kalkoenen ook aanvallen om uit te maken wie het hoogst in de rangorde staat. Vooral bij hanen kan dit een probleem zijn. Kalkoenen kunnen daarom zeker voor kinderen gevaarlijk zijn. Over het algemeen zijn kalkoenen echter wel rustig van aard.

Om te voorkomen dat de kalkoenen -vooral de jonge dieren- over de omheining vliegen, kan je de veren van één vleugel inkorten ('[kortwieken](#)'). Dit moet bij lichtere rassen jaarlijks gebeuren na de rui, de zwaardere

rassen vliegen niet meer wanneer ze volwassen zijn. De rui duurt ongeveer 6 weken en vraagt veel energie, dus goede voeding is dan extra belangrijk. Extra duivenvoer bijvoeren kan de rui sneller laten gaan.

Kalkoenen houden is niet zo moeilijk, maar er zijn ook negatieve kanten. Hanen maken luide klokgeluiden die meer dan een kilometer verder nog te horen zijn. Dit kan voor overlast in de buurt zorgen. Kalkoenen eten graag planten en waar ze gehouden worden, zal er al snel geen gras meer zijn. Je moet het hok goed onderhouden om geuroverlast door de uitwerpselen en etensresten te vermijden. Hou er ook rekening mee dat het voer andere dieren zal aantrekken, zoals muizen, ratten en wilde vogels.

5 GEZONDHEID

5.1 VOORTPLANTING EN BIJHOREND GEDRAG

Mannelijke kalkoenen zijn groter en kleurrijker dan de hennen. Ze hebben grote aanhangsels aan de kop. Deze zwellen op bij agressie en als ze pronken voor de hennen.

Na ongeveer 10 maanden zijn kalkoenen geslachtsrijp. Hennen die samen met een haan gehouden worden, kunnen bevruchte eieren leggen. De hanen pronken voor de hennen door hun staart in waaivorm te zetten en klokgeluiden te maken. Moderne vleeskalkoenen zijn echter vaak te zwaar gespierd om zich op een natuurlijke manier te kunnen voortplanten. In de industrie wordt daarom veelvuldig gebruik gemaakt van kunstmatige inseminatie. De bevruchte eieren worden in broedmachines uitgedroogd. Kalkoenen van oude

rassen worden bij hobbyfokkers wel op natuurlijke wijze gekweekt. Ze zijn over het algemeen goede moeders die meestal zelf hun eieren kunnen uitbroeden en de kuikens grootbrengen. Afhankelijk van het ras kunnen ze tot 60 eieren per jaar leggen. Het nest is een vrij eenvoudige kuil, die ze bekleden met bladeren, takjes, gras en veren. Sommige hennen verkiezen een nest waar al een andere hen op zit.

Als kalkoenhennen broeds worden, leggen ze dagelijks een ei op dezelfde plaats tot het legsel compleet is. Dan pas zal de hen echt op de eieren blijven zitten om ze uit te broeden. Het broeden duurt zo'n 25 tot 31 dagen. De kuikens hebben veel warmte nodig. Hou ze de eerste dagen bij voorkeur in een overdekte ruimte. Na enkele dagen en bij goed weer, kunnen ze samen met de moeder naar buiten.

5.2 MEEST VOORKOMENDE GEZONDHEIDSPROBLEMEN

Kalkoenen worden gemiddeld 12 jaar oud. Jonge kalkoenen zijn gevoelig voor vocht en koude, maar volwassen dieren kunnen hier goed tegen. Gezonde kalkoenen zijn levendig, hebben een felgekleurde kop en hals en een mooi aansluitend verenkleed. Een kalkoen die minder actief is dan normaal, de pluimen opzet, de staart laat hangen of ineengedoken zit, voelt zich niet goed. Neem bij ziekte contact op met een gespecialiseerde dierenarts.

De meest voorkomende gezondheidsproblemen bij kalkoenen zijn:

- **Huidmaden**
Symptomen: Huidmaden zijn de larven van de blauwgroene bromvlieg. De vliegen leggen eitjes op de kalkoen, waar al snel maden uit komen die zich een weg door de huid vreten. Door het dichte vederkleed blijft dit vaak lang onopgemerkt, waardoor veel schade kan ontstaan.
- **Rode vogelmijt**
Symptomen: bloedarmoede, algemene zwakte.
Rode vogelmijten zijn kleine ronde mijten die zich schuilhouden in spleten en kieren van het hok. 's Nachts komen ze tevoorschijn en zuigen ze bloed bij de dieren. Controleer het hok geregeld en behandel het indien nodig met geschikte insecticiden.
- **Vederluizen**
Symptomen: bij lichte besmettingen geen, in zware gevallen jeuk, kaalheid, slechte vederkwaliteit. Vederluizen zijn bruine insecten van ongeveer 1 tot 3 mm groot die op de huid en veren rondkruipen. Ze verzamelen vooral rond de kop, onder de vleugels en rond de cloaca. Als je vederluizen opmerkt, behandel dan met een aangepast insecticide voor pluimvee, bijvoorbeeld op basis van pyrethrum.
- **Wormen**
Symptomen: vermagering, algehele slechte conditie, waterige of gele mest.
Kalkoenen zijn gevoelig voor worminfecties. Hou preventief het hok en de ren goed schoon. De dierenarts heeft speciale ontwormingsmiddelen voor vogels.
- **Zwartkopziekte of histomoniasis**
Symptomen: aantasting van de darmen en lever zorgt voor felgele diarree, soms komt ook een blauwverkleuring van de kop voor.
De ziekte wordt veroorzaakt door een eencellige parasiet, *Histomonas meleagridis*. De ziekte kan grotendeels voorkomen worden door nieuwe kalkoenen niet te houden op een plaats waar al eerder kalkoenen zaten. Hou kalkoenen liever niet samen met kippen. Deze kunnen drager zijn van de parasiet zonder zelf ziek te worden, maar ze kunnen wel de kalkoenen besmetten. Bij de dierenarts zijn medicijnen te verkrijgen in geval van een uitbraak.
- **Newcastle virus**
Symptomen: moeilijke ademhaling, hoesten, niezen, (bloederige) diarree, neurologische afwijkingen. De dieren kunnen worden besmet door wilde vogels. Virusdeeltjes kunnen tot wel 15 km via de wind vervoerd worden. Er is een vaccin beschikbaar.
- **Coccidiose**
Symptomen: slome indruk, bol zitten, vermageren, diarree, in een later stadium met bloed er bij. Coccidiose komt redelijk veel voor. Vooral kuikens zijn er gevoelig aan. Coccidiose wordt veroorzaakt door eencellige parasieten die de darmwand beschadigen. Het is erg besmettelijk via de ontlasting. De dierenarts kan geschikte medicijnen voorschrijven. Er zijn ook kuikenvoeders in de handel waarin preventief coccidiostatica gemengd zijn.

6 AANKOOP OF ADOPTIE

Kalkoenen zijn interessante dieren en bijzonder om te zien. Je moet ze echter dagelijks verzorgen en ze nemen een groot stuk van de tuin in beslag. Denk daarom goed na voordat je besluit om kalkoenen te gaan houden:

- Kan je gedurende de komende 12 jaar voor de kalkoenen zorgen?
- Is het in jouw wijk gepast om kalkoenen te houden?
- Heb je voldoende ruimte voor een groep?
- Heb je tijd genoeg om de kalkoenen te verzorgen?
- Is er iemand die de vogels kan verzorgen als je op vakantie gaat?
- Heb je ongeveer 4 euro per maand per kalkoen over voor de voeding en verzorging?

- Als je een haan overweegt, heb je dit dan afgestemd met de buurtbewoners gezien de klokkende geluiden die ze maken?

Kalkoenen bestaan in veel maten en kleuren. Er zijn rassen die vooral gehouden worden voor het vlees en andere vooral voor de sierwaarde. Meer informatie over de verschillende rassen en waar je ze kan kopen, kan je hier vinden:

- [Vereniging ter promotie van Belgische Neerhofdieren](#)
- [Vlaams Interprovinciaal Verbond van Fokkers van Neerhofdieren](#)
- [Stichting Levend Erfgoed](#)

Heb je geen ervaring met kalkoenen, dan kan je best jongvolwassen dieren kopen. Zij zijn veel sterker en gemakkelijker te verzorgen dan kuikens.

Als je kalkoenen koopt bij een professionele handelaar, dan zijn deze normaal gezien ingeënt tegen veel voorkomende ziekten. Ook hobbyfokkers enten hun kalkoenen soms in, vraag dit na. Wees kritisch en durf vragen te stellen. Als koper ben je verantwoordelijk voor een goede keuze. Koop geen zwakke of zieke dieren, zo hou je foutieve handel in stand. Let goed op of de dieren geen verwondingen of vervormingen hebben. Als je verwaarloosde dieren opmerkt, dan kan je dit melden bij de Dienst Dierenwelzijn [Meldpunt verwaarloosde en mishandelde dieren](#).

Richt het hok en de ren in voor je de kalkoenen koopt. Zet ze bij aankomst in het binnenhok en laat hen zelf de weg naar buiten ontdekken. Geef in het begin hetzelfde voer als de vorige eigenaar en wen ze geleidelijk aan nieuw voer.

7 KOSTEN

Kalkoenkuikens zijn al te koop voor 5 euro per stuk. Jongvolwassen dieren kosten gemiddeld 10 à 25 euro per dier, afhankelijk van het ras. Meestal wordt een hok zelf gebouwd, aangezien er weinig grote hokken in de handel verkrijgbaar zijn. Een automatische voerbak en drinkemmer heb je al voor zo'n 35 euro. Reken op ongeveer 4 euro per kalkoen per maand voor het voer en de bodembedekking.

Postadres

Koning Albert II-laan 15 bus 548
1210 Brussel
vlaanderen.be/dierenwelzijn